

ARHEOLOGIE — ISTORIE

CONSIDERAȚII PRIVIND AȘEZAREA BADEN DE LA TIMIȘOARA-FREIDORF

În anul 1984, ca urmare a săpării unui șant, pe partea dreaptă a șoselei ce leagă cartierul Freidorf de Calea Șagului, la circa 400 m spre est de cartierul Freidorf, muzeograful Florin Drașoveanu, de la Muzeul Banatului din Timișoara, a depistat resturile unei așezări aparținând culturii Baden*. A fost efectuat un sondaj arheologic la locul amintit de către muzeograful mai sus menționat, deschizându-se două casete, în care au apărut fragmente ceramice aparținând culturii Baden, de la suprafață și pînă la 0,40—0,60 m adîncime în caseta S1 și pînă la 0,30 m în caseta S2. De menționat că materialul Baden suprapune resturile unei așezări neolitice**.

Din punct de vedere strict al culturii Baden, putem spune că este cunoscută în Jugoslavia, Ungaria, Austria, Cehoslovacia, Polonia¹ și România, în special în partea de vest².

Descoperirea de la Timișoara—Freidorf, vine să întregască tabloul acestei culturi în vestul României și în special manifestările acesteia în

* Mulțumim conducerii Muzeului Banatului din Timișoara, în special colegului Florin Drașoveanu pentru bunăvoința avută în ceea ce privește materialul Baden de la Timișoara Freidorf, care ne-a fost pus la dispoziție pentru publicare.

** Privind cercetările neolitice de la Timișoara Freidorf, în punctul IV, în informațiile avute de noi ne indică un mediu vinčan. Cunoscîndu-se faptul că materialul aparținând culturii Baden acoperă nivelul neolitic trebuie precizat că acest material arheologic, se găsește la Muzeul Banatului din Timișoara.

¹ Burchard, Barbara, *Zur Genesis de Kultur mit Kannelierter Keramik, Symposium Baden*, Bratislava, 1973, p. 55—66; Pavelčík, Jirf, *Zur Problematik der mährischen kannelierten Keramik, Symposium Baden*, 1973, p. 367—391; Pleslová-Stiková, Emilie, *Die Kultur mit kannelierter Keramik in Böhmen, Symposium Baden*, 1973, p. 393—425; Torma István, *Die Boleráz-Gruppe in Ungarn, Symposium Baden*, 1973, p. 483—512; Ruttkay, Elisabeth, *Über die Badener Kultur in Niederösterreich und Burgenland, Symposium Baden*, 1973, p. 441.451; Neustupný, Evžen, *Die Badener Kultur, Symposium Baden*, 1973, p. 317—352; Tasić, Tikola, *Badenski i vučedolski kulturni kompleks u Jugoslaviji, Dissertationes*, tom. IV, Belgrad, 1967; Roman, I, Petre — Némethi, Ioan, *Cultura Baden în România*, Edit. Acad. București, 1978; Roman P., în *Acta Hargitensia*, II, 1980, p. 15—16; Idem, în *SCIVA*, 32, I, 1981, p. 29—36; Batistić-Popadić, Daria — Uzelac Iovan, *Eneolitska Južnog Banata*, Pančevo-Vršac, 1986, p. 14—25; Kalmar Zoia-Oprinescu Adriana, *Descoperiri Baden-Coțofeni în Banat*, în *Tibiscum*, VI, Caransebeș, 1986, p. 199—209.

² Berciu, D., în *IstRom*, vol. I, București, Edit. Acad., 1960, pl. VIII. Idem, *Contribuții la problemele neoliticului în România în lumina noilor cercetări*, București, Edit. Acad., 1961, pl. III. Roman, P., *Cultura Coțofeni*, București, Edit. Acad., 1976. Roman, P., — Némethi, I., *op. cit.*, p. 18—21.

Banat³. Cercetările efectuate în Banat au scos la iveală resturile aparținătoare complexelor de locuire la: Moldova-Veche⁴, Nerău⁵, Beba-Veche⁶, Sînnicolaul-Mare „Săliște”⁷, Sîmpetru German „Fîntina-Vacilor”⁸, Sîmpetru-German „Cărămidărie”⁹, Bodrogu-Nou „Pădure”¹⁰, Zădăreni¹¹, Arad¹², Parța „Telul V”¹³ și Moldova-Veche „Complex Școlar Industrial”¹⁴. Alături de aceste puncte, elemente Baden se întîlnesc și în mediul Cotofeni, la Nădrag — Peștera cu aven —, Bodo, Caransebeș — Cîmpul lui Andrei, Iaz — Dîmb, Valea Cernei pe „Vîrful Benghi, Gornea, Băile Herculane „Peștera Hoților”, în Peștera nr. 1 din valea Cernei și la Domașnea „Piatra Ilișoavei”¹⁵.

Așa cum se poate vedea din lista acestor descoperiri, cu predilecție așezările culturii Baden au fost făcute în cîmpia joasă, uneori mlăștinoasă a acestei zone din sud-vestul României¹⁶. Numai punctele de la Moldova-Veche se află în extremitatea sudică, în zona Dunării, unde aceasta formează o depresiune largă cu o insulă la mijloc. Materialul arheologic prezentat în paginile ce urmează, reprezintă, așa cum am precizat mai sus, rezultatul unui sondaj și nicidecum o săpătură sistematică de suprafață. Ținînd cont de aceste elemente, materialul recoltat fiind în mare parte fragmentar, ne-am raportat la fragmentele ceramice tipice. Din analiza ceramicii descoperite la Timișoara—Freidorf, am putut constata, că marea majoritate a fragmentelor ceramice aparțin speciei semifine, apoi celei de uz comun și foarte puține elemente ale ceramicii fine.

Ceramica uzuală este cu preponderență cărămidie, cenușie, roșie și neagră, pasta este bine frămîntată, conținînd pietricele, nisip, pleavă și chiar fragmente mici ceramice. Slipul este mai puțin prezent la această specie ceramică. În majoritate, sînt însă fragmentele ceramice semifine, predominînd cele cărămidii, negre, cenușii și brune, în pastă constatăm nisip cu pietricele și pleavă, ceramica este bine arsă, în mare parte constatăm prezența slipului.

³ Kalmar, Z., — Oprinescu, A., *op. cit.*, p. 200—203, fig. 1.

⁴ Roman, P., — Némethi, I., *op. cit.*, pl. 7, nr. 12, pl. 2/11—13.

⁵ *Ibidem*, pl. 1, nr. 13, pl. 4/8.

⁶ *Ibidem*, pl. 1, nr. 2, pl. 6/1—6.

⁷ *Ibidem*, pl. 1, nr. 21, pl. 5/1—3, 5—10.

⁸ *Ibidem*, pl. 1, nr. 22, pl. 2/1—10; 3/6—20.

⁹ *Ibidem*, pl. 3/2—5. Pe raza acestei comune în locul numit Malul Înalt, de asemenea s-au găsit fragmente ceramice Baden, *Ibidem*, pl. 9/2—7.

¹⁰ *Ibidem*, pl. 1, nr. 5, pl. 4/1—5.

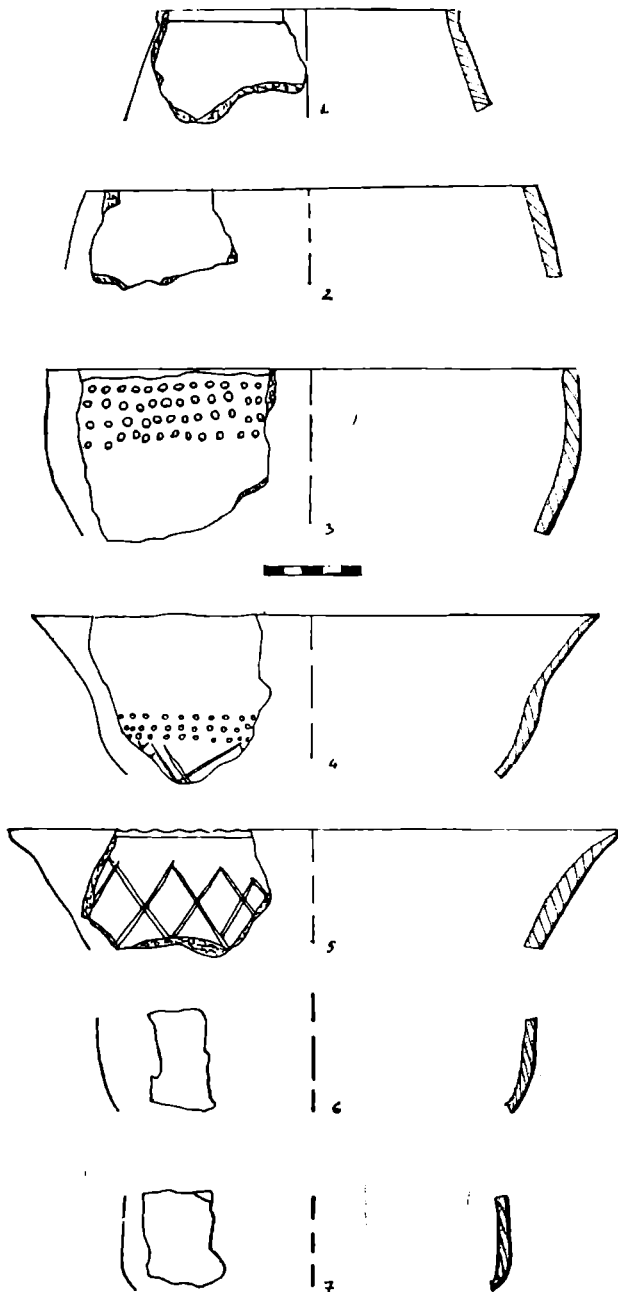
¹¹ *Ibidem*, pl. 1, nr. 28, pl. 4/11, 12.

¹² *Ibidem*, pl. 1, nr. 1, locul Aradul-Nou, pl. 4/9—10; locul Arad-Gai, pl. 3/1.

¹³ Kalmar, Z., — Oprinescu, A., *op. cit.*, p. 199—209, fig. 4—6. Cercetările întreprinse la Parța au fost facilitate de săparea complexului neolitic. Materialul Baden, provine din — Telul V — în apropiere de pădurea Peciului nou, în acest loc s-au făcut numeroase sondaje sub conducerea Lazarovici, Gh., la care a participat și subsemnatul, ca student alături de colectivul de cercetare de la Parța în anii 1982—1984. Trebuie subliniat că în afara materialului publicat Kalmar, Z., — Oprinescu, A., *op. cit.*, mai există și alt material provenit din sondaje din anii 1983, 1984, care se găsește la Muzeul Banatului din Timișoara.

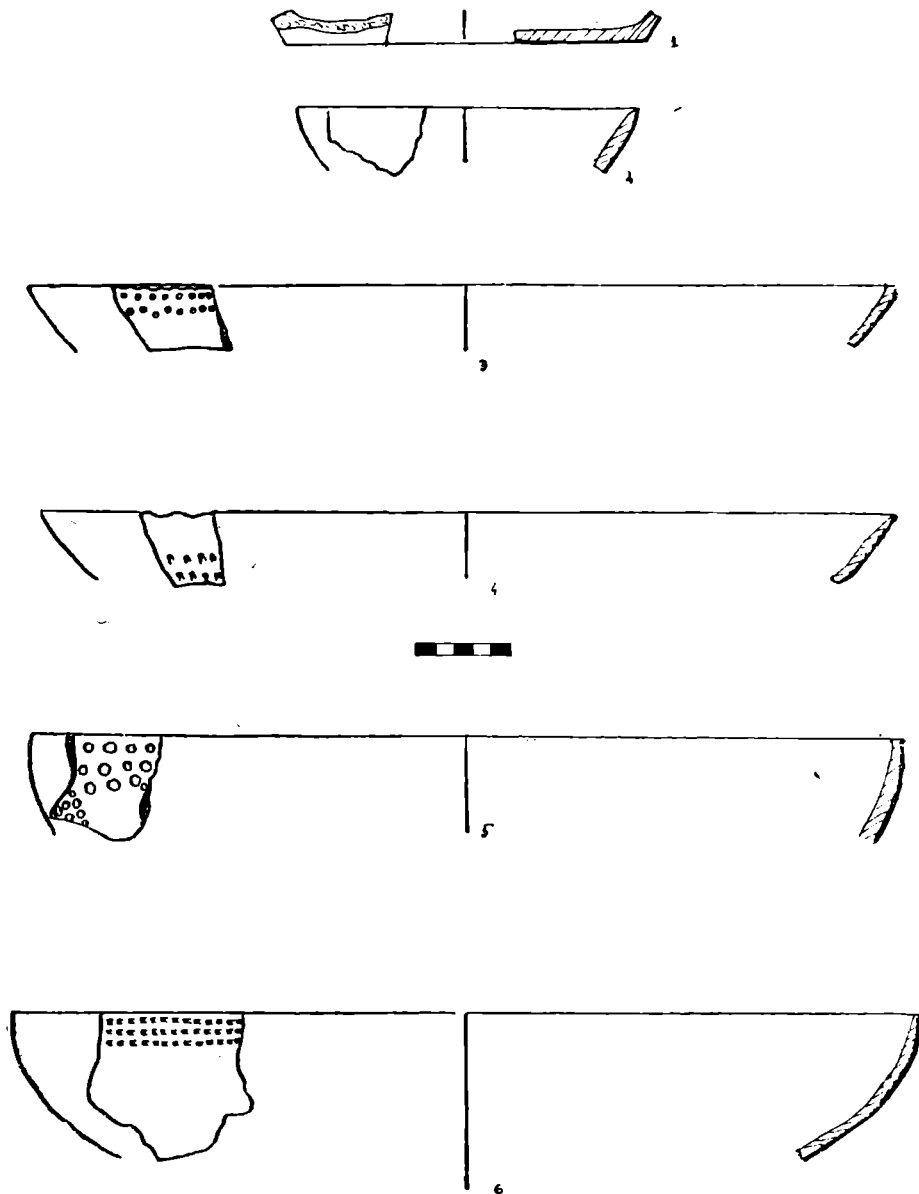
¹⁴ Kalmar, Z., — Oprinescu, A., *op. cit.*, fig. 3, p. 199—209.

¹⁵ *Ibidem*, p. 201—203.

Pl. I. Timișoara—Freidorf: 1. Amfora; 2. Vas-Borcan;
3. Castron; 4—5. Străchini; 6—7. Căni.

Taf. I. Timișoara—Freidorf: 1. Amphore; 2. Gefäß;
3. Schüssel; 4—5. Teller; 6—7. Kannen.

Pl. II. Timișoara—Freidorf: 1, 4. Străchini; 2—3. Vas lighean; 5—6. Castron.
 Taf. II. Timișoara—Freidorf: 1, 4. Teller; 2—3. Waschschüssel; 5—6. Schüssel.

Ceramica din specia fină este mai puțin documentată, cunoscând câte două fragmente cărămizii (Pl. I/4; VI/3) și două cenușii (Pl. III/1; VI/1) și un singur fragment negru (Pl. II/2). Pasta este bine frământată, conținând nisip fin, în două cazuri putem vorbi de lustru metalic (Pl. III/1; VI/1). În cadrul tipologiei de vase și a motivisticii ornamentale, am putut depista următoarele tipuri și motive ornamentale, în așezarea de la Timișoara—Freidorf.

1. *Cești* (Pl. III/4; VI/1, 2, 4) reprezentate doar fragmentar tipul ceramic semifin (Pl. III/4) de culoare neagră reprezentând alături de tipurile ornamentale în caneluri (Pl. VI/1, 2) caracteristici tipice ceștilor. Tipul de ceașcă (Pl. VI/1) fină, cu lustrul metalic, ornamentată în caneluri, cu un brâu format din incizii verticale care separă partea superioară de mijlocul și fundul ceștii, este un exemplar foarte rar întâlnit în mediile Baden¹⁷. Alături de acesta se înscrie și celălalt fragment (Pl. VI/2), semifin, cărămiziu, pietricele folosite ca degresant, ornamentate în caneluri, într-o alternanță simetrică de benzi oblice, determinate de altele verticale realizând astfel metope¹⁸. Și în cazul acestui vas, analogiile sînt foarte sporadice¹⁹, întîlnind asemenea tip doar în zona de nord-vest a României²⁰. Fragmentul ceramic (Pl. VI/4) ornamentat cu impresiuni rotunde, pare să provină tot de la o ceașcă, acest tip regăsiindu-se în materialul de la Sîmpetru-German „Fîntîna Vacilor”²¹.

2. *Căni* (Pl. I/6, 7, III/5, VI/3), sînt deasemenea fragmentare, într-un caz, dispunem de două fragmente ceramice provenite din partea inferioară a unei căni (Pl. I/6, 7) semifine, unul negru (Pl. I/6) celălalt cărămiziu (Pl. I/7) avînd slip, pietricelele ca degresant, fără a putea preciza cu exactitate forma exactă, înscriindu-se în linia celor de la Sîmpetru-German „Fîntîna Vacilor”²². Fragmentul ceramic (Pl. III/5) provenit de la o toartă, semifină, neagră, ornamentată prin impresiuni rotunde, găsindu-și analogii în acelaș mediu de la Sîmpetru-German „Fîntîna Vacilor”²³. Deasemenea poate fi alăturat și vasul ornamentat tot prin impresiuni rotunde, dar brăzdate de incizii fine cu asemănări în ceramica de la Sîmpetru-German „Malul înalt”²⁴ avînd, putem spune, elemente arhaice Baden.

3. *Strachinile* (Pl. I/4, 5; II/1, 4; III/1, 3; V/1) prezente în număr mare, în câteva rînduri (Pl. I/4, 5; III, 4) putîndu-se reconstitui formele. Mult răspîndit este tipul de strachină (pl. I/4)²⁵, fină, cărămizie, pietri-

¹⁶ *Ibidem*, p. 203—209.

¹⁷ Numeroase analogii la acest material se găsesc în special în partea centrală a Europei, la noi întîlnim asemenea tipuri doar în partea de nord-vest; vezi Roman P., — Némethi, I., *op. cit.*, pl. 45/3.

¹⁸ *Ibidem*, se găsesc asemenea fragmente la Piscolt, pl. 25/2a—b.

¹⁹ Tipul acesta ornamental este rar întîlnit la noi, amintește mai mult de bronz timpuriu.

²⁰ Vezi nota 15 împreună cu nota 1.

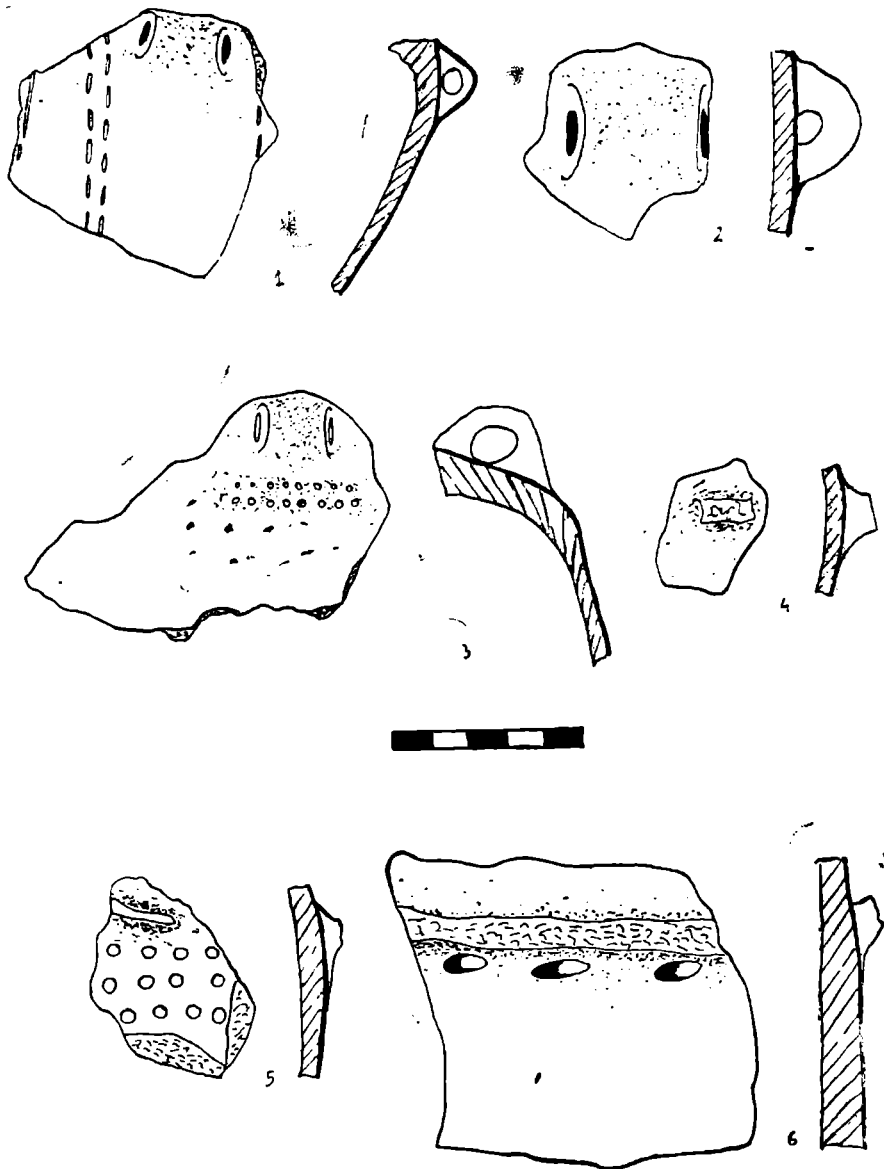
²¹ Roman, P., — Némethi, I., *op. cit.*, pl. 3/6—11, 14, 15, 20.

²² *Ibidem*, pl. 3/16.

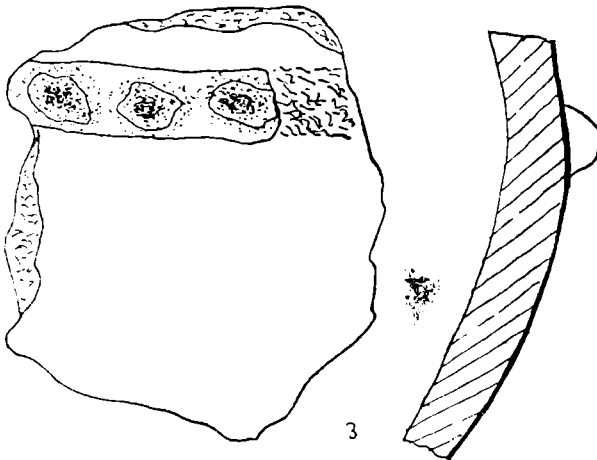
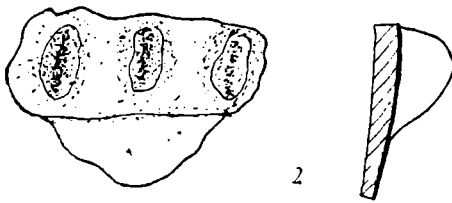
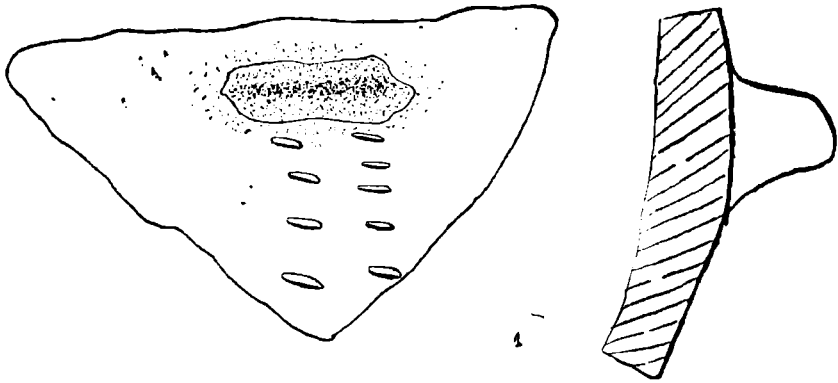
²³ *Ibidem*, pl. 3/6—20.

²⁴ *Ibidem*, pl. 9/7.

²⁵ *Ibidem*, vezi așezările din Banat, dar și cele de la nord de Mureș, p. 18—21, Fig. 6, 7, pl. 1. Kalmar, Z., — Oprinescu, A., *op. cit.*, fig. 1, 2.

Pl. III. Timișoara—Freidorf; 1—3. Strachini; 2. Amfora; 4. Ceașca; 5. Cana.
Taf. III. Timișoara—Freidorf; 1—3. Teller; 2. Amphore; 4. Tasse; 5. Kanne.

Pl. IV. Timișoara – Freidorf : 1, 4. Amfore ; 2, 3. Vas borcan.
Taf. IV. Timișoara – Freidorf : 1, 4. Amphore ; 2, 3. Gefäß.

cele ca degresant, avînd partea inferioară curbată, ușor rotunjit, partea superioară înaltă, fiind evazată, avînd ca ornament un șir de impresiuni rotunde, care delimitează umărul de ornamentația bazei realizată printr-un decor în rețea, motiv clasic în cultura noastră²⁶. În Banat tipul de strachină (Pl. I/5) de uz comun, cenușiu, avînd pietricele și pleavă ca degresant, cu partea superioară dreaptă, evazată spre gură, partea inferioară, probabil tronconică, ornamentată în rețea este mult răspîndită²⁷, reprezentînd un element mixt Baden—Coțofeni. Un tip aparte îl constituie strachina în formă de pilnie (Pl. II/4), semifină, neagră-cenușie, avînd buza scurtă, întîlnită doar în Banat²⁸, putînd spune în acest caz că elementele Baden sînt relative. Deasemenea, cunoaștem un fund de strachină (Pl. II/1) de uz comun, precum și două fragmente cu margine curbată spre interior (Pl. III/1, 3) avînd toarte tubulare regăsite în stațiunea de la Sînicolaul-Mare „Săliște”²⁹. Fragmentul de strachină (Pl. III/1) fină, cenușiu-neagră, avînd nisip fin ca degresant, lustru metalic, ornamentată prin incizii de o parte și de alta a toartei, este o prezentă rară, la fel ca și fragmentul (Pl. III/3) semifin, negru-cenușiu, ornamentat printr-o bandă de impresiuni circulare, formînd o metopă sub toarta vasului. Acest tip de ornamentație ne duce la unele influențe venite din orizontul Băile Herculane — Cheile Turzii³⁰. Alături de acestea mai poate fi încadrat în categoria strachinilor și fragmentul (Pl. V/1) semifin, cărămiziu, avînd ca degresant pietricele și nisip, ornamentat în tehnica „Fischgratenmuster” a — scheletului de pește — cu o largă răspîndire, putîndu-l considera un element mixt atît Baden cît și Coțofeni.

4. *Castroane* (Pl. I/3; II/5/6) sînt în general reconstituibile, într-un caz (Pl. I/3), dispunem de un tip de vas de uz comun, negru-cenușiu, ca degresant pietricele, cu partea superioară înaltă îndreptată spre interior cu o restrînsă răspîndire³¹. Ca motiv ornamental este folosită banda de impresiuni circulară îngrijit dispusă, întîlnită în special în așezările Coțofeni. Tot din aceeași categorie, dar de dimensiuni mai mari (Pl. II/5, 6) sînt castroanele cu buză lătită spre interior, semifină, cărămizii, pietricele în pastă, ornamentată prin impresiuni rotunde (Pl. II/5) și în șit de incizii sub forma — împunsăturilor succesive — (Pl. II/6). Aceste tipuri par să indice un contact Baden-Coțofeni, fiind reprezentative în special pentru cultura Coțofeni.

5. *Amfore* (Pl. I/1, III/2; IV/4; V/3—7, VI/5—8) în special fragmentare, reușind să reconstituim doar un tip (Pl. I/1) semifin, cărămiziu, pietricele în pastă, slip cu partea superioară îngustă ornamentat, dar

²⁶ Nêmejkova-Pavúková, Viera, *Zu Urapring und Chronologie der Bolerez-Gruppe, Symposium Baden*, 1973, p. 297—316. Idem, *Beitrag, zum der Postbolerez-Entwicklung der Badener Kultur, SlovArch*, 22, 1974, 1, p. 237—360. Roman, P., — Némethi, I., *op. cit.*, p. 39—45. Kalmár, Z., — Oprinescu, A., *op. cit.*, p. 203, fig. 2.

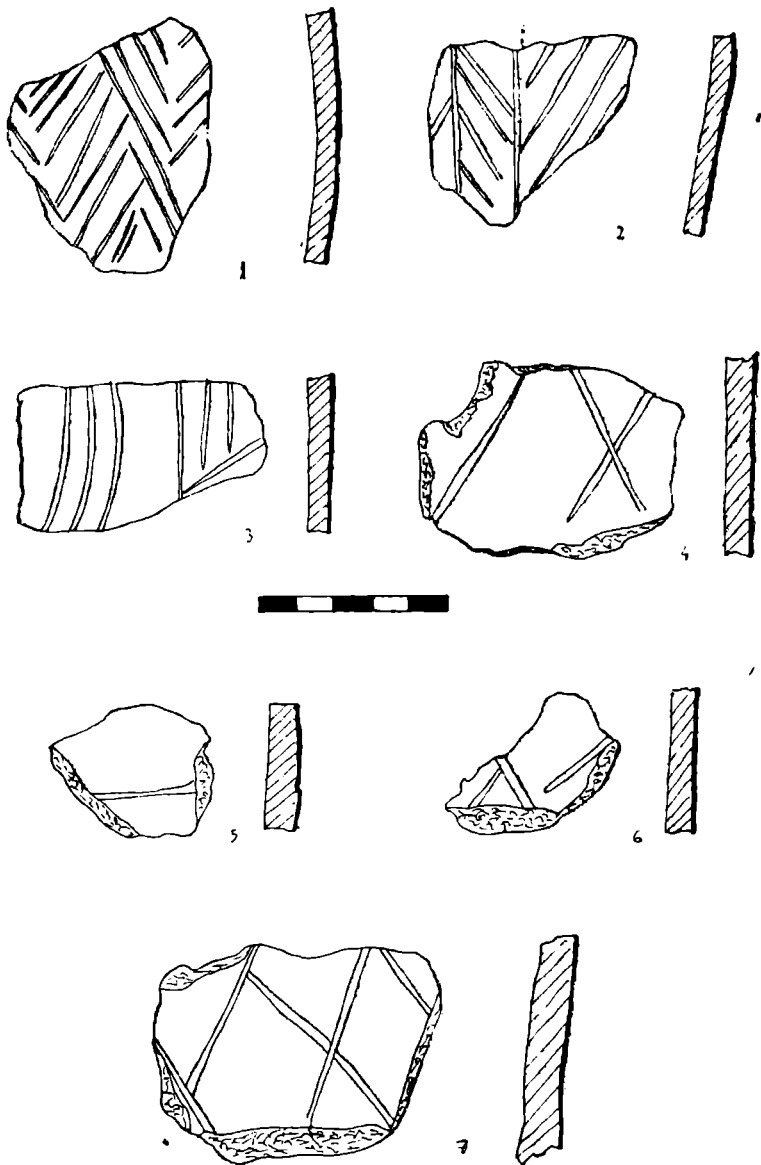
²⁷ *Ibidem*, fig. 1, 2. Némethi, I., — Roman, P., *op. cit.*, pl. 2/4—10, 3/1, 2/13.

²⁸ *Ibidem*, pl. 3/1; 3/2.

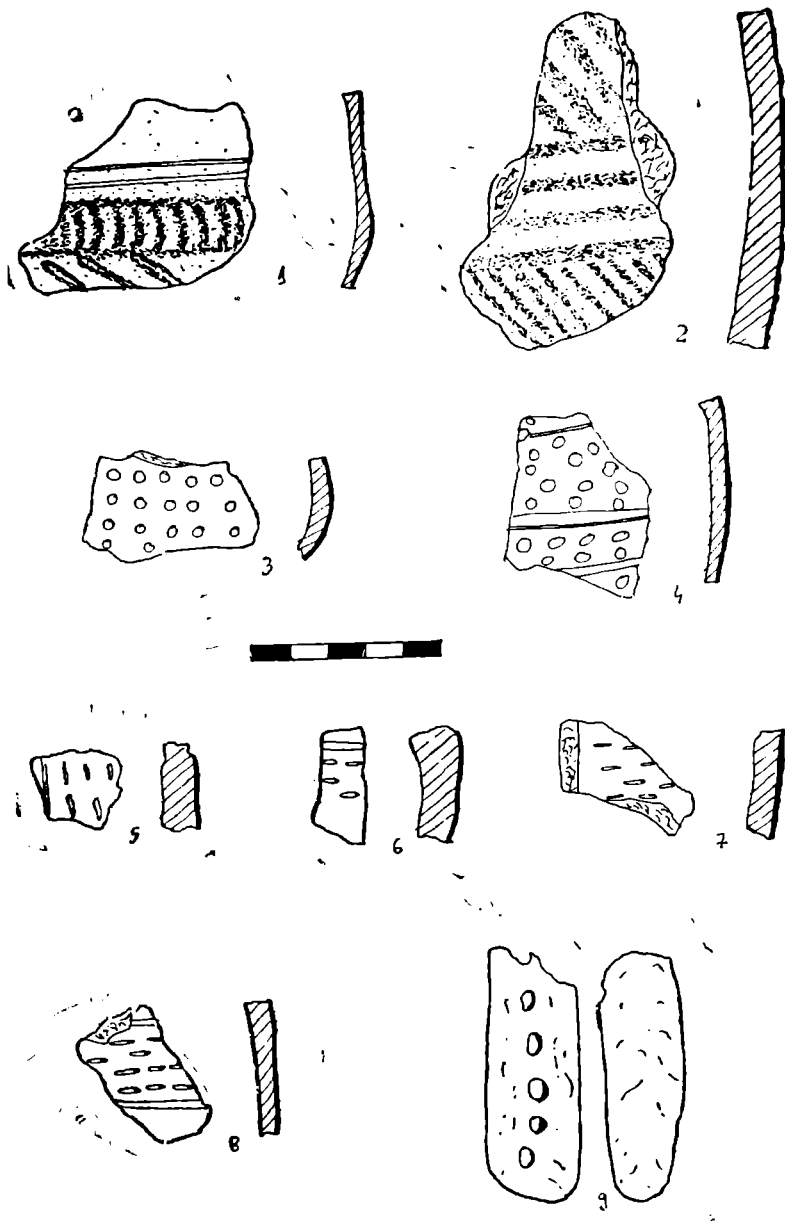
²⁹ *Ibidem*, pl. 5/4.

³⁰ Roman, P., în *Dacia N.S.*, 15, 1971, p. 31—169.

³¹ Roman, P., Némethi, I., *op. cit.*, materialului acesta, nu i se cunoaște locul de proveniență, se găsește la Muzeul Banatului din Timișoara, pl. 7/6, precum și la pl. 8/1 care provine de la Seitin.

Pl. V. Timișoara—Freidorf: 1. Ștrachini; 2—7. Amfore.
 Taf. V. Timișoara—Freidorf: 1. Teller; 2—7. Amphore.

Pl. VI. Timișoara—Freidorf: 1—2. Cești; 3. Cana; 4. Ceasca; 5—8. Amfore.
9. Obiect de lut ars.

Taf. VI. Timișoara—Freidorf: 1—2. Tassen; 3. Kanne; 4. Tasse; 5—8.
Amphore; 9. Gegenstand aus gebrannter Tonerde.

probabil că aceasta a fost spre mijloc. Acest tip își găsește analogie în special la Moldova-Veche³². Probabil tot de la o amforă provine și fragmentul de mari dimensiuni (pl. IV/1) de uz comun, cărămiziu, pietricele și nisip în pastă, avînd o proeminență buton, sub care sînt executate incizii paralele cu vîrfurile în jos ce constituie o prezență străină în mediul Baden. Tot de la amforă sînt și fragmentele avînd toartă semifină, neagră-cenușie (Pl. III/2) care posibil să amintească de un tip cu corpul bombat. În aceeași categorie sînt și fragmentele (Pl. V/4, 5, 7) de uz comun, cărămiziu, cu pietricele în pastă precum și vasele semifine (Pl. V/2, 3, 6) cărămizii sau brune (pl. V/6) ornamentate în tehnica ramurilor de brad (pl. V/2, 3) în rețea sau în cazul fragmentului (Pl. V/6) cu șanțulețe adîncite, reprezentînd o formă arhaică ce amintește de orizontul — cu torți pastilate —, dar regăsit și în alte așezări Baden³³. Fragmentele ceramice (pl. V/4, 5, 7) își găsesc numeroase analogii în motivistica ornamentală din așezarea de la Sinnicolaul-Mare „Săliște”³⁴, restul fragmentelor aparținînd de tipul amfore (pl. VI/5—8) semifine, cărămizii, pleavă și pietricele în pastă, slip, ornamentate în motive de benzi înguste, hașurate oblic precum și paralele, prin incizii reprezintă elemente ce pot fi încadrate în cultura Coțofeni.

6. *Vase borcan* (Pl. I/2; IV/2) puțin prezente dintre care, tipul de vas (Pl. I/2) cu margine țesută oblic de uz comun, cărămiziu, pietricele și bucăți mici de fragmente ceramice în pastă, este o prezență rară în așezările Baden³⁵. Tot de la un tip de vas borcan, pare să provină și fragmentul (Pl. IV/2) de uz comun, cărămiziu, avînd în pastă pleavă și pietricele mărunte, ornamentat cu un brîu alveolar asemeni și butonul (Pl. IV/3) încît își găsesc foarte greu corespondență, ilustrînd o formă arhaică de vas³⁶.

7. *Vase de tip lighean* (Pl. II/2, 3) cu margine dreaptă reprezentată prin două tipuri, unul de mici dimensiuni (Pl. II/2), fin negru-cenușiu, nisip fin în pastă, neornamentat, cu o restrînsă răspîndire³⁷, și tipul de mai mari dimensiuni (Pl. II/3) semifin, cenușiu, nisip în pastă, ornamentat sub buză cu un brîu de impresiuni rotunde, cu analogii în nordul Banatului³⁸. O caracteristică aparte o constituie fragmentul ceramic (Pl. III/7) de uz comun, cărămiziu, în pastă avînd pietricele și pleavă, constatîndu-se pe pereții vasului urmele unei toarte în bandă lată, avînd sub aceasta impresiuni alveolare, fiind o prezență de excepție în așezările Baden, încît nu putem decît să racordăm acest fragment la acele elemente provenite din orizontul Băile-Herculane — Cheile Turzii. De menționat că aceste elemente arhaice s-au descoperit și în nordul Banatului. Vis à vis de fragmentele ceramice, în așezarea de la Timișoara—Freidorf, a apărut și un obiect de lut ars (Pl. VI/9) cu perforații trans-

³² *Ibidem*, pl. 2/12.

³³ *Ibidem*, Simpetru German — Malul Înalt — pl. 9/5.

³⁴ Roman, P., — Nemeti, I., *op. cit.*, pl. 5/6, 7, 10.

³⁵ *Ibidem*, pl. 7/6.

³⁶ *Ibidem*. Analogii la materialul de la Simpetru German „Cărămîdărie” pl. 3/3, 5.

³⁷ *Ibidem*, pl. 3/8, 19, pl. 7/19.

³⁸ *Ibidem*, pl. 3/17—19. Kalmar, Z., — Oprinescu, Ad., *op. cit.*, fig. 2.

³⁹ *Ibidem*, fig. 2—4, 6. Roman, P., — Nemeti, I., *op. cit.*, pl. 9/4.

versale care probabil a aparținut unui război de țesut⁴⁰. Din punct de vedere cronologic⁴¹, materialul prezentat de noi prin diversitatea de forme și ornamente cuprinde atât elemente timpurii ale culturii Baden, clasice, târzii, dar și influențe Coțofeni-Kostolac, ca urmare a contactului nemijlocit intervenit pe parcursul evoluției culturii noastre⁴². Elementele arhaice sînt prezente și în alte așezări Baden din Banat⁴³, resimțindu-se elementele Boleraz—Cernavoda III⁴⁴. Aceste elemente se alătură descoperirilor mai vechi de la Dubova „Cuina Turcului”⁴⁵, Gornea „Locurile Lungi”⁴⁶, precum și în zona Mureșului⁴⁷ și în Jugoslavia⁴⁸. Majoritatea covârșitoare a fragmentelor ceramice (Pl. I/4—6; III/4, 5; V; VI/3—4) își găsesc analogii în materialul de la Sîmpetru German „Fîntîna Vacilor”, Moldova-Veche, Beba Veche, în care se pare că avem de-a face cu o evoluție regională care încheie, dar nu iese din cadrul culturii Baden⁴⁹. În ceea ce privește materialul (Pl. III/1, 3; V/4—7) indică se pare o perioadă clasică în dezvoltarea culturii Baden⁵⁰. Privind contactul Baden—Coțofeni, Baden—Kostolac sînt reflectate în materialul (Pl. I.5; II/5, 6; IV/1; V/5—8) care pe lângă elementele mixte mai implică și relații culturale⁵¹. Încadrarea strict cronologică a materialului Baden de la Timișoara—Freidorf implică unele dificultăți, mai ales în privința materialului cu unele elemente arhaice, dar luînd în considerare majoritatea fragmentelor prezentate în această așezare, nu putem decît să

⁴⁰ Privind folosirea acestui obiect la războiul de țesut de un real folos ne-au fost informațiile provenite de la muzeograful Florin Medeț, căruia îi mulțumim încă odată pentru bunăvoința avută în discuțiile legate de manifestările culturii Baden în Banat.

⁴¹ În ceea ce privește racordarea cronologică, ne-am raportat și noi la cronologiile Baden formulate de Nemejcova — Pavukova, Viera, *Beitrag zum der Postboleraç — Entwicklung der Badener Kultur, SlovArch, XXII — I*, p. 237—360 și Neustupny, Evzen, *Absolute Chronology of the Neolithic und Aeneolithic Periods in Central and South-Eastern Europe, SlovArch, XVI/1*, p. 19—60. Materialul prezentat de P. Roman în *Cultura Coțofeni*, p. 51—57, Roman, P., — Némethi, I., *op. cit.*, p. 55—62; Kalmar, Z., — Oprinescu, Ad., *op. cit.*, p. 119—209 se racordează la aceleași sisteme cronologice inițiate de cei doi cercetători mai sus amintiți.

⁴² Kalmar, Z., — Oprinescu, Ad., *op. cit.*, p. 200.

⁴³ Roman, P., — Némethi, I., *op. cit.*, Arad „Gai”, pl. 3/1; Sîmpetru German „Cărămidărie” pl. 3/2—4; Sînicolaul Mare „Săliște”, pl. 5, materialul aflat la Muzeul Banatului din Timișoara pl. 7/1—4, precum și la nord de Mureș, Seitin, pl. 8/1—4 și Pecica „La viii”, pl. 8/5, 8, fig. 8.

⁴⁴ Batistić-Popadić, D. — Uzelac, I., *op. cit.*, p. 14—36, pl. 1—12.

⁴⁵ Nemejkova-Pavuková, V., *Symposium Baden*, 1973, pl. 367—391.

⁴⁶ Roman, P., în *Dacia N.S.*, 15, 1971, p. 31—169.

⁴⁷ Idem, Materialele aparținînd perioadei de tranziție de la eneolitic spre epoca bronzului, în colecțiile Muzeului Județului Arad, Ziridava 6, 1977, p. 31—40.

⁴⁸ Idem, în *Dacia N.S.*, 15, 1971, p. 93. Medović, Predrag, în *Istraživanja*, 5, 1974, p. 105—110. Tasić, Nikola, în *Balkanica*, 6, Belgrad 1975, p. 9—21. Batistić-Popadić, D., — Uzelac, I., *op. cit.*, p. 14—29.

⁴⁹ Roman, P., Némethi, I., *op. cit.*, p. 39—45.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 41. Banner, Iános, *Die Pécelér Kultur*, în *ArchHung*, XXXV 1956, pl. LXII/16, 21. Vezi nota 26.

⁵¹ Roman, P., — Némethi, I., *op. cit.*, p. 49—55.

încadrăm cu unele rezerve materialul în faza Baden D1—2⁵², aceasta în momentul în care cercetările la acest punct arheologic sînt doar la început.

ADRIAN ARDEȚ

BETRACHTUNGEN, DIE SIEDLUNG BADEN VON TEMESVAR-FREIDORF
BETREFFEND

(Zusammenfassung)

Die im Jahre 1984 vorgenommene archeologischen Forschungen in der Nähe des Viertels Freidorf von Temesvar hoben nach einigen Ausgrabungen dies bezüglich Reste einer Siedlung der Kultur Baden angehörend hervor. Die Daten, die in diesem Studium analysiert wurde, stellten uns vor einen aussergewöhnlich interessanten archeologischen Komplex vom Standpunkt der Entwicklung der Kultur Baden. Da die späten Elemente in diesem Material prädominieren, konnte dieses archeologische Material in die Fase D 1—2 eingliedert werden.

⁵² Kalmar, Z., — Oprinescu, Ad., *op. cit.*, p. 201—209, fig. 2—6. Credem că materialul nostru poate fi încadrat în faza D 1—2 cronologie preconizată de Němejškova-Pavúková.